

PREZES
URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI
I KONSUMENTÓW
DELEGATURA W BYDGOSZCZY
ul. Długa 47, 85-034 Bydgoszcz
tel. (052) 345-56-44, Fax (052) 345-56-17,
E-mail: bydgoszcz@uokik.gov.pl

Bydgoszcz, dnia 2 grudnia 2009r.

Znak: RBG-61-06/09/BD

DECYZJA RBG - 21/2009

- I.** Na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.: Dz.U. z 2007r. Nr 99, poz. 660, Dz.U. z 2007r. Nr 171, poz. 1206, Dz.U. z 2008. Nr 157, poz. 976, Dz.U. z 2008r. Nr 223, poz. 1458, Dz. U. z 2008r. Nr 227, poz. 1505, Dz. U. z 2009r. Nr 18, poz. 97), oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007r. *w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Dz. U. 2007 r. Nr 134, poz. 939) w związku z §7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 107, poz. 887), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wszczętego z urzędu przeciwko **HDI – GERLING ŻYCIE Towarzystwu Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w Warszawie**

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów -

uznaje się za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów praktykę, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stosowaną przez **HDI – GERLING ŻYCIE Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w Warszawie**, polegającą na zamieszczeniu we wzorcu umownym *SAMOPOMOC RODZINA Ogólne Warunki Grupowego Ubezpieczenia na Życie*, postanowienia umownego o następującej treści:

Ze składki zwracanej za okres przypadający po rozwiązaniu umowy ubezpieczenia Towarzystwo potrąca poniesione w związku z zawarciem i rozwiązaniem umowy ubezpieczenia koszty w wysokości 30 % tej składki (...),

które jest postanowieniem umownym wpisanym - na podstawie art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego - do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone

i nakazuje się zaniechanie jej stosowania.

- II.** Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.: Dz.U. z 2007r. Nr 99, poz. 660, Dz.U. z 2007r. Nr 171, poz. 1206, Dz.U. z 2008. Nr 157, poz. 976, Dz.U. z 2008r. Nr 223, poz. 1458, Dz. U. z 2008r. Nr 227, poz. 1505, Dz. U. z 2009r. Nr 18, poz. 97) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej

ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134 poz. 939) w związku ze stosowaniem praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, określonej w pkt I niniejszej decyzji

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów -

nakłada się na HDI – GERLING ŻYCIE Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w Warszawie, karę pieniężną w wysokości 133.807 zł (słownie: sto trzydzieści trzy tysiące osiemset siedem złotych), płatną do budżetu państwa.

UZASADNIENIE

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: *Prezes Urzędu* lub *organ antymonopolowy*) wszczął z urzędu postępowanie wyjaśniające mające na celu wstępne ustalenie, czy wzorce umów zawieranych z konsumentami, jakimi posługuje się HDI – GERLING ŻYCIE Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w Warszawie (dalej również: *HDI-GERLING* lub *skarżony przedsiębiorca*) zawierają niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ §1 k.c., a co za tym idzie, czy miało miejsce naruszenie chronionych prawem interesów konsumentów uzasadniające podjęcie działań określonych w odrębnych ustawach, tj. art. 479³⁸ §1 i art. 479³⁹ k.p.c. w związku z art. 384-385³ k.c. oraz mające na celu wstępne ustalenie, czy nastąpiło naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowań w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów poprzez stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. W toku ww. postępowania Prezes Urzędu wstępnie ustalił, iż działalność przedsiębiorcy może odbywać się z naruszeniem przepisów prawa, uzasadniającym wszczęcie postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W związku z powyższym – Postanowieniem Nr RBG – 78/2009 z dnia 18 czerwca 2009r. – Prezes Urzędu wszczął z urzędu postępowanie w sprawie podejrzenia stosowania przez HDI – GERLING ŻYCIE Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w Warszawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, o których stanowi art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów [zw. dalej także *ustawą o ochronie(...)*], polegających na zamieszczeniu we wzorcu umownym *SAMOPOMOC RODZINA Ogólne Warunki Grupowego Ubezpieczenia na Życie*, postanowienia umownego o następującej treści:

Ze składki zwracanej za okres przypadający po rozwiązaniu umowy ubezpieczenia Towarzystwo potrąca poniesione w związku z zawarciem i rozwiązaniem umowy ubezpieczenia koszty w wysokości 30 % tej składki (...),

które jest postanowieniem umownym wpisanym na podstawie art. 479⁴⁵ *Kodeksu postępowania cywilnego* do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (poz. 1242).

W toku niniejszego postępowania skarżony przedsiębiorca pismami z dnia 10 lipca 2009r. i 26 sierpnia 2009r. ustosunkował się do przedstawionych zarzutów i przedłożył najpierw projekt Uchwały, a następnie Uchwałę Nr 191/HDI/2009 Zarządu HDI-Gerling Życie Towarzystwa Ubezpieczeń S.A. wraz z Aneksm Nr 4 do Ogólnych Warunków Grupowego Ubezpieczenia na Życie „SAMOPOMOC RODZINA”, z brzmienia których wynikało, iż podjął on działania mające na celu wyeliminowanie kwestionowanego zapisu umownego ze stosowanego przez siebie wzorca.

Skarżony przedsiębiorca został poinformowany o zakończeniu zbierania materiału dowodowego oraz o możliwości zapoznania się ze zgromadzonym w toku postępowania materiałem. Z powyższego uprawnienia nie skorzystał.

Prezes Urzędu ustalił następujący stan faktyczny:

HDI – GERLING ŻYCIE Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. z siedzibą w Warszawie zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 4 lipca 2001r. pod numerem 0000023648. Przedmiotem działalności przedsiębiorcy zgodnie ze statutem jest prowadzenie działalności ubezpieczeniowej i z nią związanej w zakresie ubezpieczeń na życie.

W związku z prowadzoną działalnością, HDI-GERLING wprowadził do obrotu wzorzec umowy *SAMOPOMOC RODZINA Ogólne Warunki Grupowego Ubezpieczenia na Życie*, który zawierał m.in. następujący zapis:

Ze składki zwracanej za okres przypadający po rozwiązaniu umowy ubezpieczenia Towarzystwo potrąca poniesione w związku z zawarciem i rozwiązaniem umowy ubezpieczenia koszty w wysokości 30 % tej składki (...),

które jest postanowieniem umownym wpisanym na podstawie art. 479⁴⁵ *Kodeksu postępowania cywilnego* do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (poz. 1242).

Prezes Urzędu ustalił, iż skarżony przedsiębiorca podjął działania mające na celu wyeliminowanie kwestionowanego zapisu umownego ze stosowanego przez siebie wzorca, poprzez podjęcie w dniu 25 sierpnia 2009r. Uchwały Nr 191/HDI/2009 Zarządu HDI-Gerling Życie Towarzystwa Ubezpieczeń SA w sprawie wprowadzenia Aneksu Nr 4 do ogólnych Warunków Grupowego Ubezpieczenia na Życie „Samopomoc Rodzina”.

Mając na uwadze zebrany materiał dowodowy, Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Interes publiczny

Art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ogranicza zastosowanie jej przepisów wyłącznie do podejmowanej w interesie publicznym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów. Warunkiem koniecznym do uruchomienia instrumentów określonych w tej ustawie jest zatem zaistnienie takiego stanu faktycznego, w którym działania przedsiębiorców naruszają jej przepisy i jednocześnie stanowią zagrożenie dla interesu publicznego bądź też naruszają ten interes.

Niniejsze postępowanie dotyczy stosowania przez HDI-GERLING wzorca umownego zawierającego niedozwoloną klauzulę. Wzorce umowne, o których mowa mają zastosowanie przy zawieraniu umów z konsumentami. Dotyczą one zatem obecnych i wszystkich potencjalnych konsumentów, którzy mogliby zawrzeć umowę ubezpieczeniową z ww. przedsiębiorcą, co oznacza, że mogą mieć zastosowanie do nieokreślonego z góry kręgu adresatów. Uznać zatem należy, iż niniejsze postępowanie prowadzone było w interesie publicznym.

Ad I

Przesłanki stwierdzenia praktyki z art. Art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

Punktem wyjścia do rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie jest ustalenie, czy działania HDI-GERLING noszą znamiona praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie (...) stanowi, iż „Zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.”, natomiast art. 24 ust. 2 pkt 1 określa, iż „Przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności: 1) stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego. (...)” Ocenę, czy w danym przypadku mamy do czynienia z praktyką określoną w ww. przepisie, możemy dokonać na podstawie ustalenia łącznego spełnienia trzech przesłanek :

- **działania przedsiębiorcy,**
- **wypełnienie znamion bezprawności,**
- **naruszenia zbiorowego interesu konsumentów.**

Przedsiębiorca

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ilekroć w ustawie jest mowa o przedsiębiorcy rozumie się przez to przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2007 r., Nr 155, poz. 1095), oraz: a) osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej; b) osobę fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu; c) osobę fizyczną, która posiada kontrolę nad co najmniej jednym przedsiębiorcą, choćby nie prowadziła działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli podejmuje dalsze działania podlegające kontroli koncentracji; d) związek przedsiębiorców (...). Natomiast art. 2 ww. ustawy o swobodzie działalności gospodarczej definiuje działalność gospodarczą jako zarobkową działalność wytwórczą, handlową, budowlaną, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły.

HDI-GERLING jest spółką akcyjną zarejestrowaną w Krajowym Rejestrze Sądowym, a prowadzoną działalność gospodarczą wykonuje we własnym imieniu, w sposób zorganizowany i ciągły. Nie budzi wątpliwości, iż działalność ta ma charakter zarobkowy. Jest on zatem przedsiębiorcą w rozumieniu ww. ustawy o ochronie (...) i jego działania mogą być poddane ocenie w toku postępowania przed Prezesem Urzędu.

Przesłanka bezprawności

Pojęcie bezprawności nie jest pojęciem prawnie zdefiniowanym. Należy zatem przyjąć, zgodnie z jego literalnym brzmieniem, że „działanie bezprawne” to zachowanie sprzeczne z nakazem lub zakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych oraz z zasadami współżycia społecznego. Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia bezprawności działania wystarczy, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa¹.

¹ por. Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji Komentarz, pod red. J. Szwejki, CH Beck, Warszawa 2000, s. 117-118

Jak wyżej wskazano, Prezes UOKiK zakwestionował stosowanie przez HDI-GERLING wzorca umownego zawierającego jedną niedozwoloną klauzulę.

Art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Zgodnie z kolejnymi punktami tego przepisu za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone, o których mowa w art. 479⁴⁵ *Kodeksu postępowania cywilnego*, naruszenie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji.

Jak wspomniano wyżej, zgodnie z art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy *o ochronie (...)*, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

Należy w tym miejscu wskazać, iż wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej (art. 479³⁶ – 479⁴⁵ k.p.c.), której dokonuje się niezależnie od tego, czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany w konkretnej umowie. Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowień w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Przepis art. 479⁴³ k.p.c. rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., prowadzonego przez Prezesa Urzędu. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w ww. rejestrze jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych. Powyższe stanowisko Prezesa Urzędu zgodne jest z orzecznictwem Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06) stwierdził, iż „(...) *stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów (...)*”. W uzasadnieniu do powyższej uchwały Sąd uznał m.in., że „(...) *praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów art. 23a u.o.k.i.k. obejmuje również przypadki wprowadzania jedynie zmian kosmetycznych polegających na przedstawieniu wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej, co wpisana do rejestru (...). Przyjęta powyżej rozszerzająca wykładnia art. 23a u.o.k.i.k. znajduje również uzasadnienie w dyrektywach 93/13 oraz 98/27 a także orzecznictwie ETS dotyczącym zasady efektywności (...)*”.

Nie jest zatem konieczna dokładna, literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru oraz klauzuli z nią porównywanej i stąd niedozwolone będą także takie postanowienia umów, które mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię.

Powyższe oznaczają, że stosowanie w obrocie z konsumentami postanowień, które zostały wpisane do rejestru jest działaniem bezprawnym.

Bezspornym pozostaje, iż HDI-GERLING stosował ją w umowach zawieranych z konsumentami po dniu 3 września 2007r., tj. po dacie wpisania postanowienia do rejestru.

Przedmiotem niniejszego postępowania było zatem wykazanie, że zakwestionowany przez Prezesa Urzędu zapis wzorca umownego stosowanego przez HDI-GERLING przy zawieraniu umów ubezpieczeniowych, jest tożsamy z treścią postanowienia uznanego za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanego do Rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ *Kodeksu postępowania cywilnego* pod pozycją 1242.

W wyroku z dnia 25 czerwca 2007 r. (sygn. akt XVII Amc 74/07) Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone postanowienie umowne w brzmieniu *„Zwrot składki za niewykorzystany okres ubezpieczenia nastąpi po potrąceniu kosztów manipulacyjnych w wysokości 20 % zwracanej składki”* (pozycja 1242 Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone).

Zarówno postanowienie wzorca o treści *„Ze składki zwracanej za okres przypadający po rozwiązaniu umowy ubezpieczenia Towarzystwo potrąca poniesione w związku z zawarciem i rozwiązaniem umowy ubezpieczenia koszty w wysokości 30 % tej składki”*, jak i postanowienie wpisane do Rejestru pod pozycją 1242, stanowią niedozwolone postanowienia umowne.

Porównywane ze sobą zapisy odnoszą się do zwrotu składki ubezpieczeniowej w razie rozwiązania/odstąpienia od umowy i przewidują pobieranie „opłat manipulacyjnych”.

W przywołanym orzeczeniu sąd uznał, iż zastrzeżenie przez zakład ubezpieczeń prawa do pobierania dodatkowych opłat za odstąpienie od umowy nie znajduje żadnego uzasadnienia i w rażący sposób narusza interesy konsumentów. W ocenie sądu, w przypadku odstąpienia przez konsumenta od umowy ubezpieczeniowej powinna zostać mu zwrócona cała składka wpłacona z góry za okresy przypadające po rozwiązaniu umowy. Możliwość odstąpienia od umowy przewidziana w art. 812 § 4 k.c. zostaje natomiast przez przedmiotowe zapisy ograniczona, gdyż wiąże się z koniecznością poniesienia przez konsumentów dodatkowych kosztów.

Ponadto zarówno postanowienie wpisane do rejestru jak i wyżej kwestionowane wypełniają znamiona klauzuli z art. 385³ pkt 16 k.c., bowiem nakładają wyłącznie na konsumenta obowiązek zapłaty na rzecz zakładu ubezpieczeń ustalonej sumy na wypadek rezygnacji z wykonania umowy, podczas gdy brak jest takiego obowiązku po stronie zakładu. Na tę okoliczność również wskazywał sąd w wyżej przywołanym orzeczeniu.

Reasumując, stwierdzić należy, iż zastrzeżenie przez skarżonego przedsiębiorcę prawa do pobierania dodatkowych opłat za odstąpienie od umowy nie znajduje żadnego uzasadnienia i w sposób rażący narusza interesy konsumenta.

W okolicznościach faktycznych rozstrzyganej sprawy bezspornym jest zatem, iż klauzula tożsama z wskazaną w sentencji niniejszej decyzji została, na mocy prawomocnego wyroku sądowego, wpisana do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod pozycją nr 1242.

Zgodnie z powyższym wykazano, iż kwestionowane postanowienie umów mieści się w hipotezie wymienionej klauzuli wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

W związku ze spełnieniem przesłanek wynikających z art. 24 ust. 1 i 2 ustawy *o ochronie (...)* należało zachowanie skarżonego przedsiębiorcy uznać za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie I sentencji decyzji.

Przesłanka naruszenia zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiuje pojęcia zbiorowego interesu konsumentów, stwierdzając jedynie w art. 24 ust. 3, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. W świetle art. 1 ust. 1 ww. ustawy należy przyjąć, że ze zbiorowymi interesami konsumentów mamy do czynienia wówczas, gdy działania przedsiębiorcy są powszechne i mogą dotknąć każdego potencjalnego konsumenta będącego kontrahentem przedsiębiorcy. Przedmiotem ochrony nie są zatem interesy indywidualnego konsumenta lub grupy indywidualnych konsumentów, ale wszystkich – aktualnych lub potencjalnych klientów – traktowanych jako grupa uczestników rynku

zasługująca na szczególną ochronę (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 lipca 2008r., sygn. VI ACa 306/08)².

Stanowisko to potwierdzone zostało również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 września 2003 r. (sygn. akt: I CKN 504/01) stwierdził, iż: „*nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy antymonopolowej można wszczynać tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów*”.

W ocenie Prezesa UOKiK zakwestionowane w przedmiotowej decyzji zachowanie HDI-GERLING polegające na stosowaniu w obrocie konsumentami wzorców umów, zawierających niedozwolone postanowienia godzą w zbiorowe interesy konsumentów. Stroną umowy zawieranej przez ww. przedsiębiorcę są zarówno wszyscy aktualni jak i wszyscy przyszli konsumenci zawierający umowę ubezpieczeniową. Krąg adresatów takiego wzorca nie jest zatem z góry określony. Biorąc pod uwagę, że konsument nie ma wpływu na zapisy zawieranej z nim umowy, gdyż nie jest ona z nim indywidualnie negocjowana, należy uznać, że wszelkie zawarte w niej bezprawne zapisy, godzą w jego interes.

W niniejszej sprawie bez wątpienia mamy zatem do czynienia z naruszeniem praw licznej grupy konsumentów, wszystkich konsumentów będących stroną umowy ubezpieczeniowej zawartej ze skarżonym przedsiębiorcą, jak i potencjalnych zainteresowanych, którzy mogli taką umowę z nim zawrzeć.

Tak więc, w rozpatrywanym stanie faktycznym zachowanie skarżonego przedsiębiorcy nie dotyczy interesów poszczególnych osób, których sprawy mają charakter jednostkowy, indywidualny i nie dający się porównać z innymi, lecz mamy do czynienia z naruszonymi uprawnieniami ubezpieczonych, których sytuacja jest identyczna i wspólna dla całej, licznej grupy obecnych i przyszłych kontrahentów przedsiębiorcy.

Stosownie do treści art. 384 Kodeksu cywilnego ustalony przez jedną ze stron wzorzec umowy, w szczególności ogólne warunki umów, wzór umowy, regulamin, wiąże drugą stronę, jeżeli został jej doręczony przed zawarciem umowy. W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy ustalono, iż w dniu 25 sierpnia 2009r. weszła w życie Uchwała Nr 191/HDI/2009 Zarządu HDI-Gerling Życie Towarzystwa Ubezpieczeń S.A. wraz z Aneksm Nr 4 do Ogólnych Warunków Grupowego Ubezpieczenia na Życie „SAMOPOMOC RODZINA”, z brzmienia której wynikało, iż skarżony przedsiębiorca podjął działania mające na celu wyeliminowanie kwestionowanego zapisu umownego ze stosowanego przez siebie wzorca. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie wynika jednak, by skarżony przedsiębiorca dokonał zmiany podpisanych już umów z konsumentami, jak również, że zmiany wprowadzone przez HDI-GERLING zostały doręczone drugiej stronie stosunku umownego (tu: ubezpieczonym) i to w taki sposób, by mogła się ona zapoznać z ich treścią (art. 384¹ k.c.). Zważywszy na powyższe, organ antymonopolowy uznał, iż HDI-GERLING podjął wprawdzie działania mające na celu zaprzestanie stosowania omawianej praktyki, jednakże nie udowodnił, jak nakazuje przepis art. 27 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, iż działania te doprowadziły do całkowitego zaniechania opisanej w niniejszym postępowaniu praktyki.

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie I sentencji tej decyzji.

Ad II

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu ma kompetencje do ukarania przedsiębiorcy poprzez nałożenie na niego kary pieniężnej w wysokości

² T. Skoczny, *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów Komentarz*, C.H.Beck 2009r., s. 962

do 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeśli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Nakładanie kar pieniężnych w świetle wyżej przywołanego przepisu odbywa się co prawda na zasadzie fakultatywności, niemniej jednak – jak określa się w doktrynie – stosowanie kar pieniężnych powinno mieć miejsce w przypadkach dostatecznie wykształconych w praktyce reguł stosowania przepisów dotyczących naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.³ Podkreślić należy, iż wzorce umowne stosowane przez zakłady ubezpieczeń były już badane przez Prezesa Urzędu (w roku 2006), a w jawnym Rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone znajdują się klauzule dotyczące rynku ubezpieczeń.

Mając na względzie powyższe oraz stan faktyczny niniejszej sprawy, Prezes Urzędu postanowił skorzystać z uprawnienia do nałożenia kary pieniężnej z tytułu naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie zawiera zamkniętego katalogu przesłanek, od których uzależniona jest wysokość kar nakładanych na przedsiębiorców. W art. 111 przykładowo jedynie wskazano, iż Prezes Urzędu winien wziąć pod uwagę okres, stopień, okoliczności naruszenia przepisów ustawy oraz uprzednie naruszenia przepisów ustawy. Ponadto orzecznictwo wskazuje, że w przypadku kar przesłankami, które należy brać pod uwagę, są m.in.: potencjał ekonomiczny przedsiębiorcy, dopuszczalny poziom kary wynikający z przepisów ustawy oraz cele, jakie kara ma osiągnąć (por.: wyrok Sądu Najwyższego z 27.06.2000 r., sygn. akt I CKN 793/98 LexPolonica nr 390244).

Podkreślić nadto należy, iż nakładana przez Prezesa Urzędu kara finansowa pełni trojaka funkcję: represyjną, prewencyjną i edukacyjną. Ustalając wymiar kary należy wziąć zatem pod uwagę funkcję prewencyjną kar, w tym prewencję ogólną. Kara bowiem winna być ustalona tak, aby powstrzymać przedsiębiorcę stosującego praktykę oraz innych przedsiębiorców przed stosowaniem w przyszłości tego typu praktyk w obrocie z konsumentami tj. zniechęcić innych przedsiębiorców świadczących usługi ubezpieczeniowe do stosowania niedozwolonych postanowień umownych, a tym samym zobligować ich do bieżącego monitorowania rejestru niedozwolonych postanowień umownych i uaktualniania, zgodnie z prawem, stosowanych przez siebie wzorców.

W toku postępowania ustalono, iż w roku 2008 przedsiębiorca osiągnął przychód w wysokości – 167.259.475,84 zł, co ustalono na podstawie złożonych przez niego dokumentów (karta 44-48). Maksymalny wymiar kary jaki można nałożyć na przedsiębiorcę wynosi 16.725.947,58 zł – 10% osiągniętego przychodu w roku 2008.

W niniejszym postępowaniu stwierdzono stosowanie jednego niedozwolonego postanowienia umownego. Postanowienie to w istotny sposób wpływa na sytuację prawną konsumentów, obciążając ich dodatkowymi kosztami, co w konsekwencji wpływa na ich ekonomiczne interesy. Skutkiem stosowania powyższej praktyki jest zatem pogorszenie sytuacji konsumentów. Fakt, że kwestionowany zapis funkcjonował w obrocie prawnym stwarzało zagrożenie, że przedsiębiorca nałoży na konsumentów obowiązek ponoszenia dodatkowych kosztów.

W związku z powyższym organ antymonopolowy uznał, iż natura naruszenia uzasadnia ustalenie wyjściowego poziomu wymiaru kary pieniężnej na poziomie 0,1% przychodu uzyskanego przez przedsiębiorcę w 2008 r., co jest równe kwocie 167.259,47 zł. Jednocześnie Prezes Urzędu określając wymiar kary, uwzględnił okoliczności łagodzące leżące po stronie skarżonego przedsiębiorcy, w postaci pozytywnej reakcji na wszczęcie postępowania poprzez podjęcie działań mających na celu zaprzestanie praktyki, jakkolwiek nie stanowiących pełnego zaprzestania. W związku z tym, wskazaną powyżej wartość obniżono o 20%, tj. o kwotę 33.451,89 zł.

³ M. Król - Bogomilska [w:] T. Skoczny (red.), *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2009, str. 1614.

W związku z powyższym, Prezes Urzędu postanowił nałożyć na HDI-GERLING karę w wysokości 133.807 zł (słownie: sto trzydzieści trzy tysiące osiemset siedem złotych), co odpowiada 0,08% przychodu przedsiębiorcy osiągniętemu w 2008r. i równocześnie stanowi 0,8% kary maksymalnej. Kara w takim wymiarze jest adekwatna do stopnia naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i współmierna do możliwości finansowych przedsiębiorcy. Organ antymonopolowy uznał, że orzeczona kara prawidłowo spełni zarówno funkcję represyjną, jak i swoje zadania w zakresie prewencji generalnej i indywidualnej, zapobiegając stosowaniu podobnych naruszeń w przyszłości zarówno przez samego przedsiębiorcę, jak i przez innych świadczących usługi ubezpieczeniowe.

Mając powyższe na uwadze, należało orzec jak punkcie II sentencji decyzji.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów: NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów* w związku z art. 479²⁸ §2 k.p.c. od niniejszej decyzji przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Bydgoszczy.

Otrzymują:

**1.HDI – GERLING ŻYCIE
TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ S.A.
ul. Hrubieszowska 2
01-209 Warszawa**

2. a/a